

נייר עמדה בנושא

הצעת חוק מרשם האוכלוסין (תיקון – רישום על פי פסק דין), התשע"א–2011/פ/18/3130

חוק מרשם האוכלוסין, התשכ"ה–1965, קובע בסעיף 3א: "לא יירשם אדם כיהודי לפי לאומו או דתו אם הודעה לפי חוק זה או רישום אחר שבמרשם או תעודה ציבורית מראים כי הוא אינו יהודי, כל עוד לא נסתרו ההודעה, הרישום או התעודה האמורים להנחת-דעתו של פקיד-הרישום הראשי או כל עוד לא נקבע אחרת בפסק-דין הצהרתי של בית-משפט או בית-דין מוסמך."

משמעותו של חוק זה, שברגע שקיים רישום ציבורי על אדם שהוא אינו יהודי, אין פקיד הרישום של משרד הפנים רושמו כיהודי אלא אם כן הרישום הראשון הופרך בבית משפט או "בית דין מוסמך" או שהפקיד התרשם כך. מהו "בית דין מוסמך"? האם מדובר על בית הדין לתעבורה? לעבודה? מסתבר שהמחוקק התכוון לבית הדין הרבני של מדינת ישראל, אשר מוסמך לקבוע מטעמה מעמד אישי על פי חוק שיפוט בתי דין הרבניים תשי"ג סעיף 9 כאשר הצדדים הנוגעים בדבר אינם מתנגדים.

אך מתברר, שבקשותיהם של אלפי עולים להירשם כיהודים, לאחר שעברו תהליך של בירור יהדות לצורך נישואין בבית דין רבני, נדחית כאשר הם באים לבקש להירשם כיהודים אצל פקיד הרישום במשרד הפנים. במסגרת דיון בעתירה בבג"צ (ע"מ 7490/09) נטען על ידי משרד הפנים כי פסק דינו של בית הדין הרבני שהכיר ביהדותו של אדם לעניין נישואין אינו מהווה "תעודה ציבורית" או ראייה להיותו יהודי, משום שבית הדין לא הוסמך בחוק לדון בכך. התיק אמנם הסתיים בהסכמה לרישום, אך לא בהכרעה שיפוטית ולא בשינוי המדיניות המוצהרת.

כדי לתקן מצב זה מוצע להחליף בנוסח החוק את המילה "מוסמך" במילה "רבני". תמיכת רבני צהר בתיקון זה מבוססת על הנימוקים הבאים:

- **כוונת המחוקק בחוק הקיים** - סביר להניח שהנוסח "בית דין מוסמך" בחוק הקיים מכוון לבית הדין הרבני.
- **העוול הנורא שנגרם לאדם שלא נרשם כיהודי** - רישום של אדם כאינו יהודי בחו"ל נעשה לעיתים קרובות מתוך לחץ או פחד מהשלטונות האנטישמיים באירופה. לא יעלה על הדעת שמדינת ישראל תתנכר לאותם יהודים כאשר הם חוזרים לשורשיהם, ובמיוחד לאחר שנתבררה יהדותם בבית הדין הרבני. במקרים רבים אי הרישום כיהודי במשרד הפנים מהווה התנכרות של ממש. למשל, אם מדובר באישה, הרי שצאצאיה יסבלו לדורות כאשר יבקשו להינשא בישראל, והם יאלצו להוכיח את יהדותם מנקודת מוצא נחותה, משום שאינם רשומים כיהודים. בנוסף, להיעדר הרישום כיהודי השלכות חברתיות רחבות, והשלכות נוספות לעניין סידורי הקבורה לאחר מותם.
- **הפגיעה במעמדם של מוסדות רשמיים של המדינה** - המצב הקיים פוגע בכבודה של מדינת ישראל: לא ייתכן שמשרד הפנים יתייחס לבתי הדין הרבניים, המהווים גוף רשמי של מדינת ישראל, באופן גרוע יותר מאשר תעודה שמקורה בגורם קהילתי כל שהוא בחו"ל.
- **העדר פגיעה במעמדם של רשויות אחרות** - תיקון זה אינו מצמצם את מעמדו של משרד הפנים, בית המשפט או כל מוסד רשמי אחר לצורך הכרת יהדות, אלא רק יוצר כלי שיקל על מצוקתם של המבקשים להירשם כיהודים במרשם האוכלוסין.